

4. Towards knowledge societies UNESCO world report 2005. – URL: <http://www.unesco.kz/publications/ci/2005/05World Report on knowledge societies ENG.pdf> (8.01.2015).
5. New ISO standard aims to improve quality of learning services and facilitate comparison on worldwide basis. – URL: http://www.iso.org/iso/home/news_index/news_archive/news.htm?refid=Ref1384 (8.01.2015).
6. N. Morze, O. Kuzminska, G. Protsenko Public Information Environment of a Modern University/ ICT in Education, Research and Industrial Applications: Integration, Harmonization and Knowledge Transfer, CEUR Workshop Proceedings, Vol-1000 ISSN 1613-0073. – P. 264-272. – URL: <http://ceur-ws.org/Vol-1000/ICTERI-2013-p-264-272.pdf> (8.01.2015).
7. McCrindle M. The ABC of XYZ: Understanding the global generations. – The ABC of XYZ, 2009. – 234 p.
8. Morin E. Seven complex lessons in education for the future. – Unesco, 2002. – 66 p.
9. Unsworth, J. (2008) University 2.0. In: R. Katz (Ed.) (2008) The Tower and the Cloud: Higher Education in the Age of Cloud Computing, pp. 227–237, <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/PUB7202.pdf> (8.01.2015).
10. Структура ІКТ-компетентності учителів. Рекомендації ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214694.pdf> (8.01.2015).
11. Применение ИКТ в высшем образовании стран СНГ и Балтии: текущее состояние, проблемы и перспективы развития. Аналитический обзор / – СПб.: ГУАП, 2009. – 160 с.: ил.
12. Кузьмінська О.Г. ІКТ-компетентність викладача сучасного вишу // Сборник научных трудов SWorld. Выпуск 3(36). Том 15. – Иваново: МАРКОВА АД 2014. – С. 84-90 (РИНЦ). – Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/pedagogy-psychology-and-sociology-314/interactive-learning-technologies-and-innovations-in-education-314/23199-314-409> (8.01.2015).
13. Івашніва С. В. Возможности использования краудсорсинга в системе повышения квалификации педагогических работников // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – 2014. – №. 5. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnosti-ispolzovaniya-kraudsorsinga-v-sisteme-povysheniya-kvalifikatsii-pedagogicheskikh-rabotnikov> (8.01.2015)
14. Bloodgood, James Crowdsourcing: Useful for Problem Solving, But What About Value Capture? // Academy of Management Review. Jul2013, Vol. 38 Issue 3, p455-457. – URL: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=buh&AN=88424281&site=ehost-live>

Мельник О.

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Використання електронних освітніх ресурсів у початковій школі

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства технології стали невід’ємною частиною нашого життя. Сучасний учитель сьогодні має бути не лише висококваліфікованим та всебічно розвиненим фахівцем, а й технічно освіченою людиною, вміти правильно і раціонально використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) під час підготовки до уроків та у своїй педагогічній практиці. Саме він має навчити учнів, як працювати з великим об’ємом відомостей, аналізувати, систематизувати їх, отримувати нові знання та застосовувати їх у практичній діяльності.

Початкова школа – це фундамент освіти, і від того, чи зможе вчитель умотивувати учнів до навчання та навчити отримувати й застосовувати нові знання, залежить їхнє майбутнє. Діти, які зараз приходять у перший клас, відрізняються від учнів, які прийшли в перший клас 10 років тому. Вчителі початкових класів зазначають, що з кожним роком рівень володіння дітьми навичками роботи з комп’ютером зростає. Враховуючи знання учнів 6-7 років, їхні вподобання та інтереси, вчитель все частіше звертається до новітніх форм, методів та засобів навчання, які в гармонійному поєднанні з традиційними роблять навчально-виховний процес більш продуктивним та ефективним. Використання новітніх технологій допомагає вчителю застосовувати новий підхід до навчання, коли не вчитель знаходиться в центрі уваги, а учень; перейти від пояснювально-ілюстративного до діяльнісного методу навчання, коли дитина стає активним суб’єктом навчальної діяльності.

В умовах інформатизації освіти висвітлення та узагальнення досвіду використання ЕОР учителями початкових класів є вкрай необхідним для систематизації видів ЕОР, які використовуються сьогодні; визначення необхідних компонентів сучасного уроку із застосуванням ЕОР у початковій школі; обміну педагогічним досвідом; визначення найпоширеніших сьогодні ЕОР, а також основних проблем, які постають перед вчителями в процесі їх використання.

Питання розроблення та застосування ЕОР навчального призначення у початковій школі висвітлюються у працях багатьох психологів, педагогів-дослідників та практиків. Так, проблемам використання ЕОР у навчанні молодших школярів присвячені роботи Г. П. Лаврентьевої, М. М. Левшина, Р. В. Моцика, О. П. Осіпова, О. В. Суховірського. Питання впливу використання ЕОР на емоційну, вольову та моральну сфери учнів початкових класів висвітлюються у працях К. Ю. Белої, В. І. Ковалько, А. А. Корабльова. Ефективність використання ЕОР молодшими школярами досліджували І. С. Вовчук, Т. О. Пушкарьова, О. О. Рибалко.

Питання розроблення комплексу вимог до ЕОР для початкової школи знайшли відображення у роботах М. І. Беляєва, С. Г. Григор'єва, Г. А. Краснової, В. А. Красильнікової, Н. В. Олефіренко, І. В. Ретинської, М. О. Свіряєвої, М. П. Шишкіної.

Дослідженням ефективності використання мультимедійних технологій під час навчання молодших школярів займаються В. М. Андрієвська, Л. О. Заря, Н. М. Куліченко, Н. В. Олефіренко, З. М. Онишків; педагогічні програмні засоби з метою мотивації до вивчення математики в початковій школі досліджує Г. Ю. Шкворченко. Теоретико-методичні засади формування готовності вчителів початкових класів до застосування ЕОР розробляють вчені С. О. Гунько, О. В. Кравчук, О. В. Суховірський, Ф. С. Халілова, В. В. Шакотько.

Аналіз праць зазначених вище та інших науковців свідчить про те, що проведено певні дослідження питання використання ЕОР у початковій школі. Водночас ряд аспектів цього питання потребує подальшого вивчення, зокрема недостатньо досліджено досвід та проблеми використання ЕОР вчителями початкових класів.

Аналіз вітчизняного педагогічного досвіду використання ЕОР для навчання учнів молодшого шкільного віку та його узагальнення з метою визначення ефективних напрямів практичного застосування ЕОР учителями початкових класів сьогодні є досить актуальним.

Сучасний етап розвитку освітньої галузі характеризується суттєвими змінами в парадигмі освіти, в тому числі в організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, педагогічній діяльності вчителів. Метою освітньої діяльності є формування інтелектуально розвиненої творчої людини, яка вмє самостійно здобувати знання, знаходити, аналізувати, опрацьовувати величезну кількість різноманітних повідомлень, яка постійно поповнюється, та використовувати свої знання в подальшому житті. Відбувається перехід до особистісно орієнтованого навчання, коли дитині надається можливість засвоювати матеріал в індивідуальному темпі, згідно з її здібностями та нахилами, а вчитель стає помічником і координатором, який лише направляє процес набуття знань. Одним із необхідних інструментів цього процесу є ЕОР.

Питання використання сучасних ЕОР під час навчання учнів початкової школи особливо актуальне, оскільки, як зазначав ще педагог К. Д. Ушинський, дитина мислить формами, фарбами, звуками, відчуттями взагалі [12, с. 343]. Учні молодших класів сприймають навколишній світ, пропускаючи все через свої почуття, зосереджують увагу на тому, що збуджує та викликає в них інтерес.

Протягом останніх років проведено кілька досліджень, у процесі яких вивчалось і питання впровадження ЕОР у початкових класах. Так, дослідження в рамках проекту «Науково-методичні основи використання ІКТ у навчально-виховному процесі в середовищі «1 учень – 1 комп'ютер» на базі шкільних нетбуків» (наказ МОН від 02.02.2009 р. № 54) показало, що найчастіше ЕОР використовуються на уроках математики, на другому місці – ЕОР з української мови та читання, на третьому – ЕОР з англійської мови та курсу «Я і Україна». Згідно зі звітами експериментальних шкіл-учасників пілотного проекту «1 учень – 1 комп'ютер», учителі початкових класів активно використовували у своїй роботі ЕОР з мережі Інтернет, а саме: сторінку «Початкова школа» на IteachWiki, електронні бібліотеки, електронні енциклопедії, віртуальні музеї та контент з російського сайту www.nachalka.info [8, с. 16].

У рамках здійснення різних регіональних проектів у Київській області протягом 2013/2014 навчального року було з'ясовано, що популярним серед учителів стало використання ЕОР навчально-ігрового характеру, що допомагає в опануванні елементарними навичками роботи з нетбуками, сприяє розвитку логічного мислення, уваги, зорової та слухової пам'яті, уяви, сенсорних здібностей, а саме: «Веселі мотори», «Клавіатурні тренажери», «Скарбниця знань» тощо.

Щоб з'ясувати, якими ЕОР користуються вчителі початкових класів сьогодні, було проаналізовано науково-методичну та педагогічну літературу останніх чотирьох років. За результатами такого аналізу прийшли до висновку, що одним із найбільш поширених видів ЕОР, які набули популярності серед вчителів початкових класів протягом останніх років, є мультимедійні презентації. Такі презентації, створені за допомогою програми PowerPoint, чи спеціалізованих редакторів Macromedia Flash, Picasa, Photodex ProShow, – один із видів мультимедійної підтримки уроків. На думку багатьох учителів, їх використання у навчально-виховному процесі збагачує зміст

навчання, надає можливість утримувати увагу учнів, впливати на емоційну сферу, активізувати пізнавальну діяльність молодших школярів за допомогою таких важливих компонентів, як динаміка, звук, зображення. Крім того, їх створення не потребує додаткових знань мов програмування і доступне кожному вчителю.

Так, використання ЕОР у вигляді презентацій стало нормою практичної діяльності вчительки початкових класів Маріупольської ЗОШ № 18 Донецької області І. В. Шаповалової. Вона створює власноруч та застосовує презентації різних типів: у вигляді лекцій з дібраними текстами, малюнками, відеоматеріалами, схемами, діаграмами, що допомагає унаочнити матеріал та виводяться на екран за необхідністю; тестів для оперативної перевірки якості знань учнів; задачників і тренажерів для фронтальної, групової та індивідуальної роботи як на уроці, так і вдома. На уроках математики використання таких ЕОР, створених за допомогою програми PowerPoint, допомагає продемонструвати приклади, схеми задач, ланцюжки для усної лічби тощо. За допомогою створених нею презентацій-фільмів до навчального курсу «Я і Україна» у 3-му класі, в яких демонструється кругообіг води у природі, рух Землі навколо Сонця, активізується пізнавальна діяльність учнів завдяки анімаційним ефектам, що допомагає формуванню поняття та їх усвідомленню. Завдяки використанню презентацій з фотопортретами відомих письменників, фотозображеннями місць, де вони проживали, скоромовками, тестами, кросвордами, шарадами тощо, які І. Шаповалова розробляє для уроків читання, ці уроки стають більш цікавими та захоплюючими. Крім того, презентації як вид ЕОР знайшли поширення на її уроках малювання та праці. Для своїх презентацій вона використовує програму PowerPoint, а також Windows Movie Maker, що допомагає створити відео- чи слайд-шоу, наприклад, для уроків образотворчого мистецтва [11].

Оскільки всі першокласники чекають від учителя казок, чуда, дива, у презентаціях, створених С. А. Кінах, учителькою початкових класів Чортківської ЗОШ I – III ст. № 2 Тернопільської області, учні зустрічаються зі своїми улюбленими казковими героями: Незнайком, Мальвіною, Буратіном та ін., що робить уроки з їх використанням більш цікавими, створює гарний настрій, викликає позитивні емоції.

Вчителька Козелецької гімназії № 1 Чернігівської обл. О. Д. Зеленська, крім створення ЕОР у вигляді презентацій для розгляду проблемних ситуацій на уроках читання, української мови та ін., розробляє ЕОР у вигляді дидактичних пам'яток для розвитку мовлення учнів молодших класів, які зберігаються у вигляді файлів в запам'ятовуючих пристроях комп'ютера та до яких учень може звернутися у разі необхідності.

Використання мультимедійних презентацій, а також фрагментів навчально-пізнавальних фільмів «Уроки тітоньки Сови», «Золотий глобус», «Твої веселі друзі звірята», на уроках читання та у позашкільний час, на думку дослідника О. С. Компаній, сприяє формуванню читацьких інтересів у молодших школярів [4].

Вчителька початкової школи гімназії № 56 м. Києва І. О. Галаган, використовуючи у своїй практиці ЕОР, враховує мету та тип уроку, рівень підготовки класу, готовність учнів до нового виду навчальної діяльності. Для різних типів уроків вона застосовує різні технічні засоби та ЕОР. Наприклад, мультимедійна сенсорна дошка, ЕОР на CD- дисках, навчальні, демонстраційні програми та Internet застосовуються вчителькою для комбінованих уроків та уроків вивчення нового матеріалу; навчально-контролюючі програми – на уроках закріплення знань; програми з тестовими системами – на уроках контролю і корекції знань, умінь та навичок [3].

Деякі вчителі, крім презентацій, створюють інші види ЕОР, а саме: електронні посібники, підручники та тренажери. Звичайно, це потребує додаткового часу та високого рівня ІКТ-компетентностей вчителя. Так, Капелюхою Г. М., вчителькою початкових класів Чернігівського колегіуму № 11, розроблено авторські комп'ютерні програми з математики, наприклад, «Допоможи Аладіну посадити літак», тренажери з табличного додавання та віднімання чисел 1 та 4, «Рахуємо з Білосніжкою», «Рахуємо з Русалонькою». Серед готових мультимедійних ЕОР на дисках учитель виокремлює серію навчально-ігрових програм «Дитяча колекція», яка містить ЕОР з усіх навчальних предметів. Їх виробником є компанія «Атлантик Рекордс», видавець і виробник відомих багатьом педагогам України мультимедійних і аудіодисків (<http://www.kapel.in.ua/experience/metod/006.pdf>).

Н.П. Старікова, вчителька початкових класів ЗОШ I-III ст. № 55 м. Кривий Ріг, створює власні тренажери, які потім використовує у своїй практиці. Її власні розробки: За допомогою тренажера «Знаки >, <, =» для учнів 1-го класу закріплює і перевіряє вміння порівнювати числа, вираз і число, вирази; «Учимося складати й розв'язувати задачі» формує в учнів 1-2-х класів вміння розв'язувати задачі на знаходження суми, остачі, невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника й задачі в непрямій формі; тренажери «Риболовля з Леопольдом», «Порахуємо з Капітошкою», «Веселі ковзани» допомагають оволодіти усною лічбою; «Анімована сорбонка. Таблиці множення та ділення» сприяє відпрацюванню в учнів 2-3-х класів навичок табличних випадків множення й

ділення; За допомогою «Математичного диктанту «Буратіно» вдосконалюються та перевіряються знання учнів 4-го класу про нумерацію багатоцифрових чисел. Створені нею ігри-тренажери з української мови «Врятуй казкового героя», «Подарунок для ялинки», «Нагодуй корову» сприяють засвоєнню учнями частин мови: іменника, прикметника, дієслова. Вона широко використовує презентації на уроках читання та природознавства. На думку вчительки, «на уроках природознавства презентація з використанням анімації допомагає не тільки скласти яскравий, емоційний і водночас науковий образ, але й активізує пізнавальну діяльність учнів і допомагає в роботі над формуванням поняття і його усвідомленням та запам'ятовуванням». З метою формування дослідницьких умінь у молодших школярів, вчителька широко використовує метод проектів у своїй діяльності, залучаючи учнів до дослідницько-пошукової діяльності за допомогою засобів ІКТ та ЕОР. Її учнями розроблено проекти з природознавства «В гостях у мурашки», «Домашні улюбленці», «Куди зникла калюжа?», «Збережемо природу разом», «Вода – це життя», «Заповідники України», «Тварини – живі організми». На уроках громадянської освіти учні створили проекти «Сім чудес Дніпропетровщини», «Славні українці», «Пам'ятки культури України», а на уроках з основ здоров'я діти підготували проекти «Складові їжі», «Безпека в побуті». На уроках математики – «Ознайомлення з поняттям задача», «Зв'язок дій додавання й віднімання» тощо» [10, с. 15].

Останнім часом з'являється все більше нових електронних посібників для навчання молодших школярів. Так, вчителькою Вовчук І. С. розроблено електронний посібник «Еврика», призначенням якого є розвиток в учнів початкових класів пізнавальних здібностей, вміння самостійно мислити, порівнювати, міркувати.

Розробкою власних ЕОР займається й О. О. Копосова, вчителька початкових класів ЗОШ І-ІІІ ст. № 17 м. Білої Церкви, яка зазначає, що використання мультимедійного супроводу на уроках економить до 30% навчального часу, у порівнянні з традиційними засобами навчання посилюється наочність, збільшується ефект сприйняття навчального матеріалу в кілька разів. Першим її ЕОР «став мультимедійний додаток до посібника «Обчислюємо залюбки», використання якого допомагає учням засвоїти поняття через встановлення взаємозв'язків між ними. Наступним кроком стали створення й апробація електронного засобу навчального призначення (ЕЗНП) «Словникова родина», де на всі слова, написання і вимову яких учні повинні засвоїти у 1-4-му класах (це 177 слів), розроблено ребуси». Цей ЕОР, призначений для навчання української мови, отримав гриф «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» у 2011 році [5, с. 3].

З огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що більшість ЕОР розробляється власне вчителями, але тут існує певна проблема. Як зазначають науковці В. Ю Биков, В. В. Лапінський «значна частина ЕЗНП створюється в навчальних закладах, так би мовити, «самотужки», а тому часто вони є змістово і педагогічно не виваженими, не забезпечується поширення передового вітчизняного і закордонного педагогічного досвіду, через паралелізм у роботі витрачається багато зайвих коштів, зв'язок професійної освіти і виробництва в цьому напрямі діяльності є слабким і неефективним» [1, с. 5].

Широко використовуються вчителями початкових класів на уроках природознавства та у позаурочній діяльності електронні навчально-ігрові програми із серії «Дитяча колекція»: «Анатомія людини», «Тварини нашої планети», «Рослини нашої планети», «Валеологія», «Земля та Всесвіт» та ін. компанії «Атлантік Рекордс».

Популярними серед учителів початкових класів стали мультимедійні тренажери, а саме: «Дитячий тренажер грамотності», «Аліса вивчає українську мову», «Українська абетка», «Буквар Котигорошко», «Грамотійка та її друзі», «Таблиця множення – юні водії».

Вчителі початкових класів також впроваджують у практичну діяльність електронні навчально-методичні комплекти з природознавства для 3-х та 4-х класів видавництва «Розумники», які складаються з мультимедійних уроків, містять теоретичний, ілюстративний матеріали, анімацію природних процесів та явищ, динамічні моделі, відеофрагменти тощо. До кожної теми створено тестовий контроль, який вчитель може доповнити, скориставшись наявним конструктором тестових завдань.

Інформатизація суспільства викликає необхідність модернізації освіти, що в свою чергу, обумовила потребу у навчанні азів комп'ютерної грамотності, починаючи з початкової школи. Згідно з новим Державним стандартом початкової загальної освіти, який набув чинності у 2012 році, одним із ключових завдань початкової освіти є формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів [3]. З 2013/2014 навчального року з 2-го класу було введено предмет «Сходінки до інформатики». На допомогу вчителям початкових класів було створено навчально-методичні комплекти, які містять ЕОР навчального призначення у вигляді комплексу навчально-розвивальних ігрових програм. Одним із таких комплексів є програмний продукт «Сходінки до інформатики Плюс» (видавництво «Світич»), який отримав гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки

України» у 2010 році та входить до комплексу «Сходинки до інформатики» (рис. 1). Його використання дає можливість разом із формуванням елементарних навичок роботи з комп'ютером розвивати логічне мислення, увагу, пам'ять, уяву, творчі здібності учнів та підтримувати навчання таких предметів, як математика, українська та англійська мови, «Я і Україна», основи здоров'я тощо.

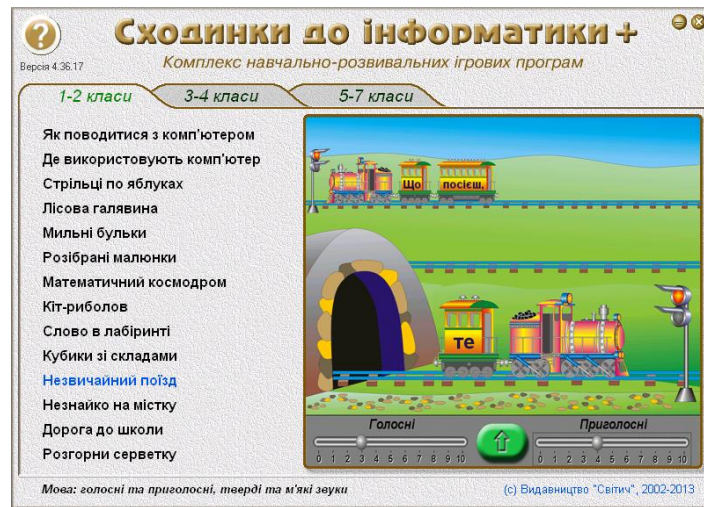

Рис. 1.

Існує багатий досвід учителів з використання комп'ютерної навчальної програми з інформатики для 2 – 4-х класів «Скарбниця знань», яка є частиною навчально-методичного комплексу з інформатики для 2 – 4-х класів «Шукачі скарбів» видавництва «Весна». Ця програма є безкоштовною, і її можна завантажити із сайту видавництва (<http://vesna-books.com.ua/books/index/all/shukachi-skarbiv/>). Як зазначають вчителі-практики, її використання допомагає учням оволодіти практичними навичками роботи з комп'ютером, сприяє розвитку їхньої просторової уяви, уваги, логіки, знайомить з елементами геометрії та може використовуватися як на уроках інформатики, так і на уроках математики (рис. 2, 3).

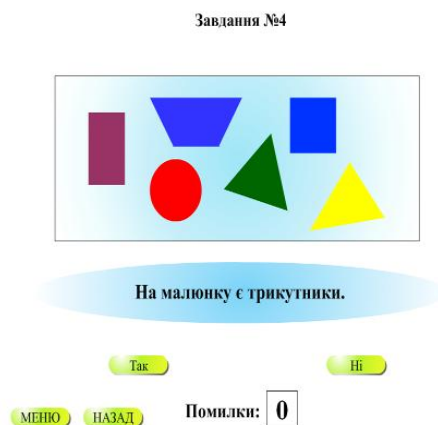

Рис. 2.

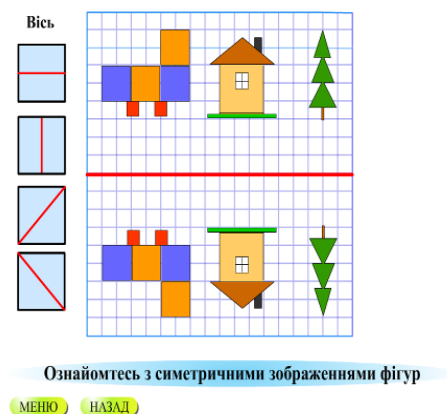

Рис. 3.

Практика вчителів початкових класів свідчить, що використання зазначених вище ЕОР створює у дітей гарний настрій, підвищує мотивацію до навчання, сприяє реалізації міжпредметних зв'язків.

Проаналізувавши науково-педагогічну літературу з питань використання ЕОР навчального призначення під час навчання різних предметів, крім предмета «Сходинки до інформатики», можна зробити висновок, що ЕОР використовуються в процесі навчання предметів: математика; українська мова; читання; природознавство; образотворче мистецтво; малювання; основи здоров'я.

Отже, вчителі початкових класів найчастіше застосовують ЕОР на уроках математики, рідше за все – на уроках основ здоров'я.

З огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що найбільшою популярністю серед учителів початкових класів користуються презентації та тренажери, які вони розробляють самі. Можливо, це зумовлено відсутністю якісних вітчизняних ЕОР, призначених для навчання учнів початкової школи. Крім того, проведений аналіз літературних джерел показав, що дуже часто презентації робляться лише для кращого унаочнення нового матеріалу, мають переважно

демонстраційний характер і не враховують діючі, хоча дещо застарілі, Державні санітарні правила та норми використання комп'ютерної техніки у навчально-виховному процесі, затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 30.12.1998 №9, а також загальні вимоги до ЕОР, прописані в Положенні про електронні освітні ресурси, затвердженому наказом МОН від 01.10.2012 №1060 [7].

Основні різновиди ЕОР навчального призначення для учнів початкових класів, які використовують учителі сьогодні на практиці, схематично можна подати у вигляді схеми, наведеної на рис. 4.

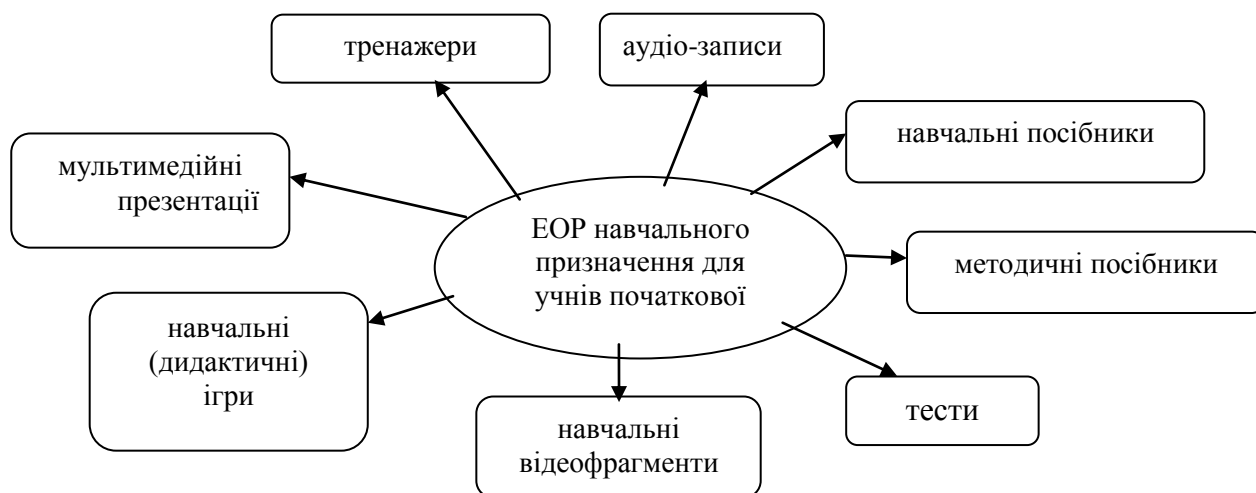

Рис. 4. ЕОР навчального призначення для учнів молодших класів

ЕОР, названі на рис.4, використовуються вчителями початкових класів для додання або унаочнення навчального матеріалу, урізноманітнення завдань, закріплення або перевірки навчальних досягнень учнів. Саме тому за функціональною ознакою, за якою визначається основне місце та значення ЕОР у навчальному процесі, можна поділити їх на дві групи: навчального та контролюючого характеру, кожна з яких складається з двох підгруп (рис. 5).

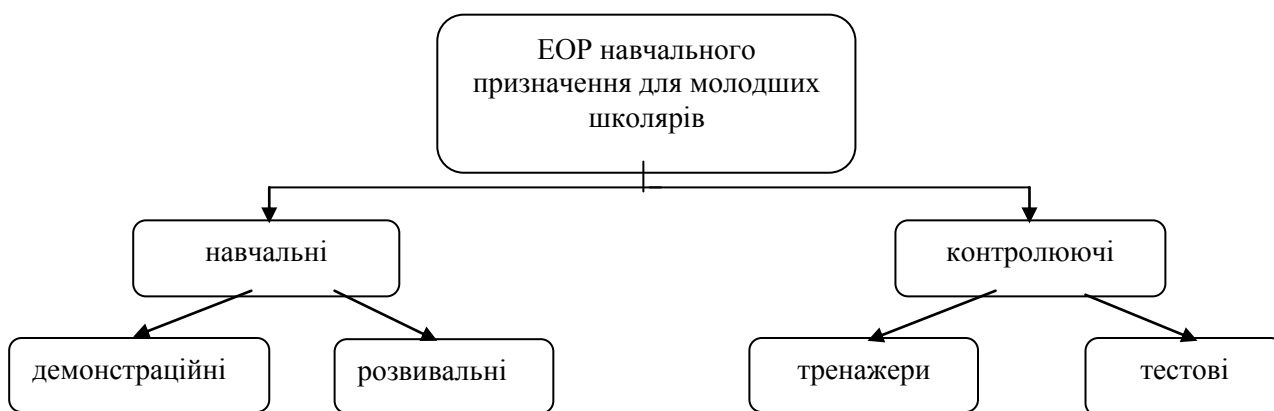

Рис. 5. Класифікація ЕОР навчального призначення для молодших школярів

Проведений аналіз педагогічної літератури та інших інформаційних джерел показав, що вчителі-практики використовують ЕОР навчального призначення для молодших школярів на уроках будь-якого типу. Існують різні підходи до визначення типів уроку. О. Я. Савченко поділяє уроки на уроки вивчення нового матеріалу; уроки закріплення та застосування знань, умінь, навичок; уроки повторення та узагальнення знань, умінь, навичок; уроки перевірки та контролю результатів навчання; комбіновані уроки [9]. Деякі вчителі описують використання ЕОР на нестандартних уроках, наприклад, із застосуванням проектних технологій.

Учителі також зазначають, що впроваджують ЕОР у свою практичну діяльність на різних етапах уроку: перевірки домашнього завдання; актуалізації і корекції опорних знань, навичок і вмінь; засвоєння нового матеріалу; закріплення й удосконалення знань, умінь та навичок; перевірки навчальних досягнень учнів початкової школи. Але мало хто з учителів розуміється на тому, коли та як ефективніше використовувати електронний навчальний контент у початкових класах.

Учителі початкових класів також зазначають, що із застосуванням новітніх ЕОР в своїй практичній діяльності основні структурні компоненти та етапи проведення уроку залишаються незмінними. Змінюватися може лише тривалість деяких з них та послідовність. Досвід використання ЕОР навчального призначення вчителями початкових класів на різних етапах уроку показано в таблиці 1.

Таблиця 1

Етап проведення уроку	ЕОР навчального призначення
організаційний етап	мультимедійні презентації, можливо з анімацією; відеофрагменти
актуалізація знань, умінь та навичок	мультимедійні презентації, можливо з анімацією; відеофрагменти; кросворди, ребуси
перевірка домашнього завдання	відеофрагменти; кросворди, ребуси
пояснення нового матеріалу	мультимедійні презентації, можливо з анімацією; відеофрагменти
закріплення, узагальнення та систематизація вивченого	мультимедійні презентації, можливо з анімацією; відеофрагменти; тренажери; таблиці; навчальні (дидактичні) ігри; тести
Підведення підсумків уроку	мультимедійні презентації, можливо з анімацією, ілюстрованими питаннями; відеофрагменти

Використання ЕОР у навчально-виховному процесі початкової школи, як підкреслюють вчителі-практики, допомагає не лише урізноманітнити процес навчання, а й підвищити мотивацію до навчання, полегшити оволодіння складним матеріалом; розвинути розумові здібності учнів, пам'ять, просторову уяву, творчість, самостійність, уміння учнів висловлювати свою думку та міркувати. Всі ці та інші позитивні моменти використання ЕОР спостерігаються лише в разі їх умілого та раціонального впровадження, органічного поєднання традиційних технологій навчання з новітніми. Жодним якісним ЕОР неможливо замінити вчителя, але ЕОР може стати ефективним інструментом в руках вчителя, якщо він дотримується основних положень дидактики та вміє вдало і правильно використати сучасний освітній контент. Як зазначає І. П. Підласий, «педагогічна теорія – абстракція. Її практичне застосування – завжди високе мистецтво».

Основні структурні компоненти уроку з використанням ЕОР показано на рис. 6.

Рис. 6. Основні структурні компоненти уроку з використанням ЕОР

ЕОР використовуються також учителями початкових класів у позаурочній діяльності для проведення індивідуальних занять, позашкільних заходів, виховних годин та роботи над проектами. Але, як свідчить проведений аналіз літературних джерел, використання ЕОР під час цих видів діяльності відбувається набагато рідше, ніж під час систематичного навчання в класі.

Не зважаючи на позитивні відгуки педагогів-практиків щодо ефективності впровадження ЕОР, є ряд моментів, які слід враховувати вчителям початкових класів. Психологи висловлюють занепокоєння щодо використання електронного навчального контенту у початковій школі. Вони зазначають, що не слід забувати про обмеженість здатності молодших школярів до опрацювання навчальних повідомлень на сенсорному та когнітивному рівнях та попереджають про можливе перевантаження учнів молодших класів у разі опрацювання занадто великої кількості навчальних повідомлень та одночасного нав'язування великої кількості сенсорних ознак. З іншого боку, в процесі розроблення власного електронного навчального контенту слід уникати музичного супроводу, відеофрагментів чи анімаційних ефектів, які не несуть навчально-сислового навантаження, оскільки це призводить до переключення дитячої уваги та її зниження у процесі засвоєння навчального матеріалу. На думку окремих науковців, захоплюючись новітніми технологіями, вчителі іноді підлаштовують урок під презентацію чи інший ЕОР, а не навпаки.

У наш час в Інтернеті можна знайти безліч сайтів учителів-початківців з розробками уроків та різним освітнім контентом. Але, на жаль, на сьогодні в Україні ще не існує єдиного порталу, на якому містилися б усі ЕОР, що мають гриф МОН України, для молодших школярів або де б вчителі могли розміщувати свої доробки після перевірки матеріалу фахівцями на відповідність ЕЗНП педагогічним, технічним, ергономічним та естетичним вимогам до них.

Аналіз вивченого педагогічного досвіду вчителів початкових класів України з впровадження ЕОР навчального призначення у практичну діяльність свідчить, що мультимедійні ЕОР, які використовуються вчителями початкової школи сьогодні – це презентації, тренажери, електронні підручники, посібники, дидактичні та методичні матеріали, навчальні (дидактичні) ігри.

ЕОР використовуються вчителями на уроках усіх типів та різних етапах уроку. Ці ЕОР найчастіше є власними напрацюваннями вчителів.

З огляду на зазначене вище, серед основних проблем, які виникають під час використання ЕОР у навчально-виховному процесі в початковій школі, хотілося б вказати наступні:

- 1) недостатня матеріально-технічна база та підготовка вчителів до впровадження наявного і розроблення власного електронного контенту;
- 2) недотримання вчителями Державних санітарних правил та норм використання комп'ютерної техніки у навчально-виховному процесі (ДСанПіН 5.5.6.009-98);
- 3) відсутність методичного супроводу використання ЕОР на уроках і в позаурочний час.

Потрібний ґрунтовний психолого-педагогічний аналіз наявних сьогодні ЕОР навчального призначення для молодших школярів, створених вітчизняними виробниками.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В. Ю Биков, В. В. Лапінський // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2012. – № 2 – С. 3-6.
2. Галаган І. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у початкових класах / І. Галаган // Початкова школа. – 2013. - № 2. – С. 33 – 34.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
4. Компаній О. С. Формування читацьких інтересів молодших школярів із використанням мультимедіа та інтернету / О. С. Компаній // Початкова школа. – 2013. - № 3. – С. 17 – 19.
5. Копосова О. М. Створення електронного засобу навчального призначення / О. М. Копосова // Початкова освіта. – 2012. - № 35 (659) вересень. – С. 2 – 4.
6. Онишків З. С. Мультимедіа в початковій школі / З. С. Онишків // Початкова школа. – 2012. - № 5. – С. 48–50.
7. Положення про електронні освітні ресурси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
8. Пушкарьова Т. О. Основні результати експериментальної роботи з теми: «Впровадження моделі навчання «1 учень – 1 комп'ютер» (з 01.02.2009 до 01.07.2010 року) / Т. О. Пушкарьова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. - № 6. - С. 15 – 19.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підруч. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.
10. Старікова Н. А. Використання інформаційних технологій у початковій школі / Н. А. Старікова // Завуч. – 2014. - № 12(534). - С. 8 -16.
11. Шаповалова І. В. Використання ІКТ у початковій школі / І. В. Шаповалова // Початкова школа. – 2013. - № 1. – С. 38 – 349.
12. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания / К. Д. Ушинский // Собр. соч.: в 11-ти т. – М.: Педагогика, 1950. – Т. 8.– 776 с.